

**Sprawozdanie z realizacji
Programu Opieki nad Zabytkami
dla Gminy Wilkowice
na lata 2022-2025**

Wilkowice, 22.11.2024 r.

WSTĘP

Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) Gmina Wilkowice posiada opracowany na lata 2022-2025 Gminny Program Opieki nad Zabytkami, który został przyjęty Uchwałą nr XLVIII/448/2022 Rady Gminy Wilkowice z dnia 30 listopada 2022 r. w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Wilkowice na lata 2022-2025.

Podstawą do sporządzania programu opieki nad zabytkami jest ewidencja zabytków. Gminna Ewidencja Zabytków została utworzona Zarządzeniem Nr 11/2018 Wójta Gminy Wilkowice z dnia 30.01.2018 r.

Zgodnie z Ustawą, z realizacji programów opieki nad zabytkami sporządza się co dwa lata sprawozdanie, które Wójt Gminy Wilkowice przedstawia Radzie Gminy Wilkowice.

Niniejsze sprawozdanie z realizacji Programu opieki nad zabytkami Gminy Wilkowice na lata 2022-2025 obejmuje okres od 1 grudnia 2022 r. do 22 listopada 2024 r.

Celem podjęcia wieloletnich i kompleksowych działań, do których należy między innymi realizacja Programu, jest poprawa stanu obiektów zabytkowych, ale także ochrona dziedzictwa kulturowego i budowanie tożsamości regionalnej, jak również promowanie dotychczasowego dorobku lokalnej społeczności wśród mieszkańców gminy Wilkowice i turystów.

W ramach przedmiotowego Programu wyznaczono następujące priorytety:

- Priorytet I. Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego;
- Priorytet II. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego;
- Priorytet III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

REALIZACJA

Realizując cele Programu Gmina Wilkowice zarządza zabytkami i podejmuje inicjatywy rewitalizacyjne:

- Obiekty zabytkowe, będące własnością Gminy Wilkowice, są zabezpieczone przed pożarem i ubezpieczone. Część z nich znajduje się w zasięgu monitoringu wizyjnego (budynki przy ul. Fałata 2k i 2g, pomnik przy ul. Parkowej)
 - Obecnie w trakcie realizacji jest montaż monitoringu w budynku dworca kolejowego przy ul. Dworcowej 3. Planowany koszt to 15.180,00 zł.
- Na bieżąco prowadzony jest monitoring stanu utrzymania tych budynków oraz weryfikacja pod kątem zgodności ze stanem faktycznym. Prace porządkowe przy zabytkach gminnych prowadzi Referat Służb Technicznych.
- Gmina Wilkowice współpracuje z organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie gminy, które zajmują się opieką nad zabytkami. Są to: Towarzystwo Przyjaciół Bystrej, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Bystra „Bystrzańska Inicjatywa”, Stowarzyszenie Razem dla Wilkowic.
- Elementem tworzenia i modernizacji elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej było powstanie w zabytkowym budynku przy ul. Fałata 2g Gminnego Centrum Edukacji Ekologicznej, które bardzo aktywnie rozpoczyna swoją działalność. Powstało ono w ramach realizacji projektu „Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnej dla potoku Białka w Bystrej” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Koszt remontu obiektu wynosił łącznie 660.000 zł, wkład własny Gminy wynosił 15%, czyli 99.000 zł.

- Gmina Wilkowice złożyła dwa wnioski o dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków Polski łąd na przebudowę budynku przy ul. Wyzwolenia 56, obejmujące m.in. wymianę okien, drzwi, remont dachu i instalacji oraz restaurację elewacji i otoczenia. W celu realizacji powyższych zadań, które miały być realizowane w formule zaprojektuj i wybuduj, Gmina zleciła opracowanie programu funkcjonalnoulżytkowego, którego koszt wyniósł 132 840,00 zł. Decyzją Radnych Gminy Wilkowice postanowiono o rezygnacji z realizacji powyższych zadań, jednocześnie składając wniosek do Banku Gospodarstwa Krajowego o przeniesienie pozyskanych środków na inną inwestycję - „Remont budynku dworca kolejowego w Wilkowicach przy ul. Dworcowej 3”. Wniosek został jednak odrzucony.

Gmina Wilkowice wspiera działalność gminnych instytucji kultury: Gminnego Ośrodka Kultury „Promyk” oraz Gminnej Biblioteki Publicznej w Wilkowicach, które organizują liczne wydarzenia, wystawy i konkursy promujące dziedzictwo kulturowe gminy.

Opis bogatej działalności tych jednostek znajduje się w odrębnych sprawozdaniach dostępnych w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Wilkowice. Placówki te prowadzą również własne strony internetowe oraz profile w mediach społecznościowych. Pod opieką GOK „Promyk” znajduje się również Izba Regionalna „Stara Stolarsnia” oraz Galeria Sztuki Regionalnej.

W zakresie popularyzowania zagadnień związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego oraz upowszechniania wiedzy o zabytkach i ich znaczeniu dla historii i kultury, Gmina Wilkowice współpracuje z organizacjami działającymi na rzecz pożytku publicznego, między innymi zlecając im realizację zadań publicznych na podstawie otwartych konkursów ofert.

Obszary tej współpracy określane są w corocznym uchwalanym przez Radę Gminy Programie Współpracy Gminy Wilkowice z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Szeroki opis działań w tym zakresie zawarty jest w sprawozdaniach z realizacji Programu Współpracy, dostępny w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Wilkowice.

Gmina Wilkowice zapewnia szeroki dostęp do informacji oraz edukację i popularyzację wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym poprzez dostępne środki przekazu, publikacje i promocję:

- Udostępniła informacje o zabytkach na stronie internetowej gminy;
- Opracowała mapę zabytków znajdujących się na terenie gminy, jako atrakcyjną graficznie formę promocji ułatwiającą dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego. Mapa została wydana w dwóch językach (polskim i angielskim), w formie papierowej, turystycznej, w nakładzie 2000 sztuk i jest dystrybuowana wśród wszystkich zainteresowanych bezpłatnie;
- Opracowała i umieściła wielkoformatowe zewnętrzne mapy, zawierające opis najważniejszych zabytków i atrakcji turystyczno-kulturalnych, w centralnych miejscach we wszystkich sołectwach;
- Wydała 12-planszowy, bogato ilustrowany, kalendarz na rok 2023 poświęcony tematyce dziedzictwa kulturowego Gminy Wilkowice, który również dystrybuowany był bezpłatnie;

- Wydała dwa zbiory przepisów kulinarnych opracowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich. Przepisy te prezentowane były w postaci dań konkursowych podczas konkursu „Kulinarne Dziedzictwo Gminy Wilkowice”;
- Publikowała liczne artykuły o tematyce historycznej i kulturalnej w „Głosie Gminy Wilkowice”;
- Promowała regionalne rękodzieło rozpowszechniając szydełkowe maskotki i lokalne wyroby ceramiczne;

Gmina Wilkowice wspiera i upowszechnia tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez organizowanie i wspieranie wydarzeń, konkursów i zajęć:

- Organizowała coroczny Konkurs „Kulinarne Dziedzictwo Gminy Wilkowice” (2023, 2024);
- Zorganizowała „Gminne Święto Ziemniaka” w 2023 r. z konkursem na potrawy regionalne, (w 2024 r. przygotowany na wrzesień konkurs został odwołany ze względu na ostrzeżenia o zagrożeniu powodziowym);
- Wsparła organizację „Odpustów Pasterskich” na Świętego Michała (2023, 2024) promujących lokalne tradycje i muzykę góralską;
- Wsparła warsztaty tworzenia tradycyjnych palm wielkanocnych w Wilkowicach z konkursami na najpiękniejszą palmę (2023, 2024);
- Wsparła organizację międzynarodowego przeglądu kolęd „Beskidzka Bitwa na Kolędy” (2023, 2024);
- Wsparła przeglądy kolęd i przeglądy pieśni patriotycznych we wszystkich sołectwach (2023, 2024, łącznie 12) oraz organizację Gminnej Biesiady Patriotycznej (2024).

Wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego realizowane jest również w systemie edukacji przedszkolnej i szkolnej.

Wszystkie gminne placówki oświatowe systematycznie prowadzą zajęcia, podczas których dzieci i młodzież poznają dziedzictwo kulturowe własnego regionu wraz z obrzędami i tradycjami, biorą udział w imprezach kulturalnych, konkursach, uroczystościach, wycieczkach i warsztatach. Ponadto organizowane są spotkania z twórcami, warsztaty w ramach współpracy z Kołami Gospodyń Wiejskich, prelekcje, zwiedzanie wystaw, Izby Regionalnej „Stara Stolarska” oraz Muzeum Juliana Fałata w Bystrej. Uczniowie poznają historię szkół i gminnych zabytków, odbywają spacer tematyczne z dokumentacją, dbają o miejsca pamięci.

OCENA

Ocena realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wilkowice na lata 2022-2025, w latach 2023-2024, według wskaźników Programu

Nazwa priorytetu	Wskaźniki	Lata 2023 - 2024
PRIORYTET I Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego	poziom wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,	247.745,00 zł
	wartość finansowa wykonanych prac remontowo - konserwatorskich przy zabytkach,	15.905,00 zł – dotacja na remont kapliczki, Stowarzyszenie „Razem dla Wilkowic”, 99.000,00 zł – remont obiektu przy ul. Fałata 2g, 132.840,00 zł – opracowanie PFU dla budynku przy ul. Wyzwolenia 56.
	liczba obiektów, w obrębie których przeprowadzono prace remontowo-konserwatorskie,	2
	wartość pozyskanych środków ze źródeł zewnętrznych,	0,00
	powierzchnia, na której dokonano rewaloryzacji,	0
	koszty bieżących prac porządkowych,	0
	ilość zamieszczonych nowych tablic informacyjnych na zabytkach,	0
	liczba wspartych instytucji kultury,	2
	ilość wspartych gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę oparte na miejscowych tradycjach.	0
PRIORYTET II Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,	12
	liczba zrealizowanych projektów z lokalnego programu rewitalizacji,	0
	liczba wpisanych do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych.	2
PRIORYTET III Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz	liczba udostępnionych informacji o zabytkach na stronie internetowej Gminy,	6
	liczba utworzonych systemów informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego,	3 istniejące: BIP, SIP, www 0 nowych

promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	liczba opracowanych map zabytków na terenie gminy,	1 (mapa turystyczna z lokalizacją zabytków)
	liczba opracowanych, wydanych publikacji (w tym folderów promocyjnych),	8 (mapa turystyczno-promocyjna, kalendarz, zbiory przepisów regionalnych, mapy zewnętrzne)
	liczba wspartych konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych,	21 + działania GOK „Promyk”, GBP i organizacji pozarządowych
	liczba zorganizowanych konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych,	3 + działania GOK „Promyk”, GBP i organizacji pozarządowych
	liczba zorganizowanych szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,	0
	liczba zorganizowanych zajęć o tematyce ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie edukacji przedszkolnej i szkolnej,	Tematyka ochrony dziedzictwa kulturowego wplataną jest w realizację programu nauczania historii, języka polskiego, wiedzy o społeczeństwie, plastyki i muzyki oraz wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego.
	liczba wspartych zajęć o tematyce ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie edukacji przedszkolnej i szkolnej,	
	liczba obiektów wpisanych i wykreślonych z wojewódzkiego rejestru zabytków i/lub wojewódzkiej ewidencji zabytków.	Rejestr: 2 (Bystra, Mieszna) Ewidencja: 224 (Bystra: 121, Mieszna: 24, Wilkowice: 79) Wyłączone z ewidencji: 20

PODSUMOWANIE

Podsumowując należy stwierdzić, że priorytety określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami realizowane były na bieżąco, możliwie wszechstronnie, w ramach posiadanych w budżecie środków finansowych przeznaczonych na te cele. Realizacja ta obejmowała głównie projekty upowszechniające i promujące lokalne dziedzictwo kulturowe oraz zwiększające świadomość społeczną w zakresie potrzeby jego zachowania.

Zadania te będą kontynuowane w latach następnych, co przyczynić się może do zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy oraz do budowania silnej tożsamości lokalnej jej mieszkańców.

Wójt
mgr Maciej Mrówka